

สรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องความฝักใฝ่ในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษา : ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานคร มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างตัวแบบที่อธิบายความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลที่ครอบคลุมปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อความคาดหวังทางการศึกษา แล้วทำการทดสอบตัวแบบกับตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ว่ามีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษามากน้อยเพียงใด กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาใช้การสุ่มตัวอย่างจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 326 คน แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการวิจัยกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นกับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นของนักเรียนซึ่งประกอบด้วย เพศ เชื้อชาติของบิดามารดา ภูมิลำเนา และแผนการเรียน กับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน ปรากฏว่า ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเบื้องต้นทั้ง 4 ปัจจัยกับความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน ไม่มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

การทดสอบตัวแบบที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความฝักใฝ่ในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษา

การทดสอบตัวแบบที่อธิบายความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลของความฝักใฝ่ในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษา ใช้เทคนิคการวิเคราะห์วิถี โดยเริ่มจากการสร้างตัวแบบเชิงสาเหตุและผลโดยใช้พื้นฐานจากแนวคิดทฤษฎีตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยใช้ backward formulation

เริ่มจากความคาดหวังทางการศึกษาย้อนกลับไปยังปัจจัยสาเหตุ ซึ่งประกอบด้วย (1) การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว (2) อาชีพของบิดา (3) การศึกษาของบิดา (4) ขนาดของครอบครัว (5) ความสามารถทางการศึกษา (6) แผนการศึกษาของเพื่อน (7) การกระตุ้นทางการศึกษาของครู และ (8) คุณภาพของโรงเรียน ตัวแบบดังกล่าวจะแสดงความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของตัวแปรต่าง ๆ ในรูปของตัวแบบเชิงวิถีที่เราต้องการทดสอบนั่นเอง จากนั้นเขียนสมการทิศทางเดียว (recursive equations) ตามวิถีที่ปรากฏในตัวแบบที่เสนอมานี้ แล้วหาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวในตัวแบบ เพื่อเปรียบเทียบค่าสหสัมพันธ์ที่ได้จากวิถีต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ ผลปรากฏว่าค่าสหสัมพันธ์ของวิถีที่กำหนดไว้ส่วนใหญ่มีค่าสูงกว่า .20 ยกเว้นค่าที่เกี่ยวข้องกับขนาดของครอบครัว และการกระตุ้นทางการศึกษาของครู ต่อจากนั้น ทำการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุ ตามสมการทิศทางเดียวที่สร้างขึ้น จะได้ค่า partial regression coefficients ค่า path coefficients ค่า t-values และค่า coefficient of determination ( $R^2$ ) แล้วใช้ค่า path coefficients มาวิเคราะห์วิถีต่าง ๆ ในตัวแบบ ส่วนการทดสอบนัยสำคัญของวิถีต่าง ๆ นั้นใช้ t-values มาประเมินโดยใช้ระดับนัยสำคัญที่ .10 หลังจากนั้นตัดวิถีที่ไม่มีนัยสำคัญออก คงไว้เฉพาะวิถีที่มีนัยสำคัญเท่านั้น

ผลการทดสอบพบว่า จากสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 20 วิถี นั้น มีวิถีที่มีนัยสำคัญทางสถิติอยู่ 13 วิถีซึ่งได้ทำการปรับปรุงใหม่ 1 วิถี และได้ตัดออกเพื่อความเหมาะสมของตัวแบบอีก 2 วิถี จึงเหลือวิถีที่ตั้งไว้ในตัวแบบทั้งหมด 11 วิถี ซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานดังต่อไปนี้

1. การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวมีผลกระทบทางตรงต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร
2. อาชีพของบิดามีผลกระทบทางตรงต่อความคาดหวังทางการศึกษาของบุตร

3. อาชีพของบิดามีผลกระทบต่อภาระต้นทุนทางการศึกษา  
ของครอบครัว
4. การศึกษาของบิดามีผลกระทบต่ออาชีพของบิดา
5. การศึกษาของบิดามีผลกระทบต่อภาระต้นทุนทางการศึกษา  
ของครอบครัว
6. แผนการศึกษาของเพื่อนมีผลกระทบต่อความคาดหวัง  
ทางการศึกษา
7. อาชีพของบิดามีผลกระทบต่อความสามารถทางการศึกษา
8. ความสามารถทางการศึกษามีผลกระทบต่อความคาดหวัง  
ทางการศึกษา
9. คุณภาพของโรงเรียนมีผลกระทบต่อแผนการศึกษาของเพื่อน
10. อาชีพของบิดามีผลกระทบต่อคุณภาพของโรงเรียน
11. คุณภาพของโรงเรียนมีผลกระทบต่อความสามารถทาง  
การศึกษา

จากการวิเคราะห์ผลกระทบทางตรงและผลกระทบทางอ้อมของ  
ตัวแปรอิสระแต่ละตัวในตัวแบบ ปรากฏว่า

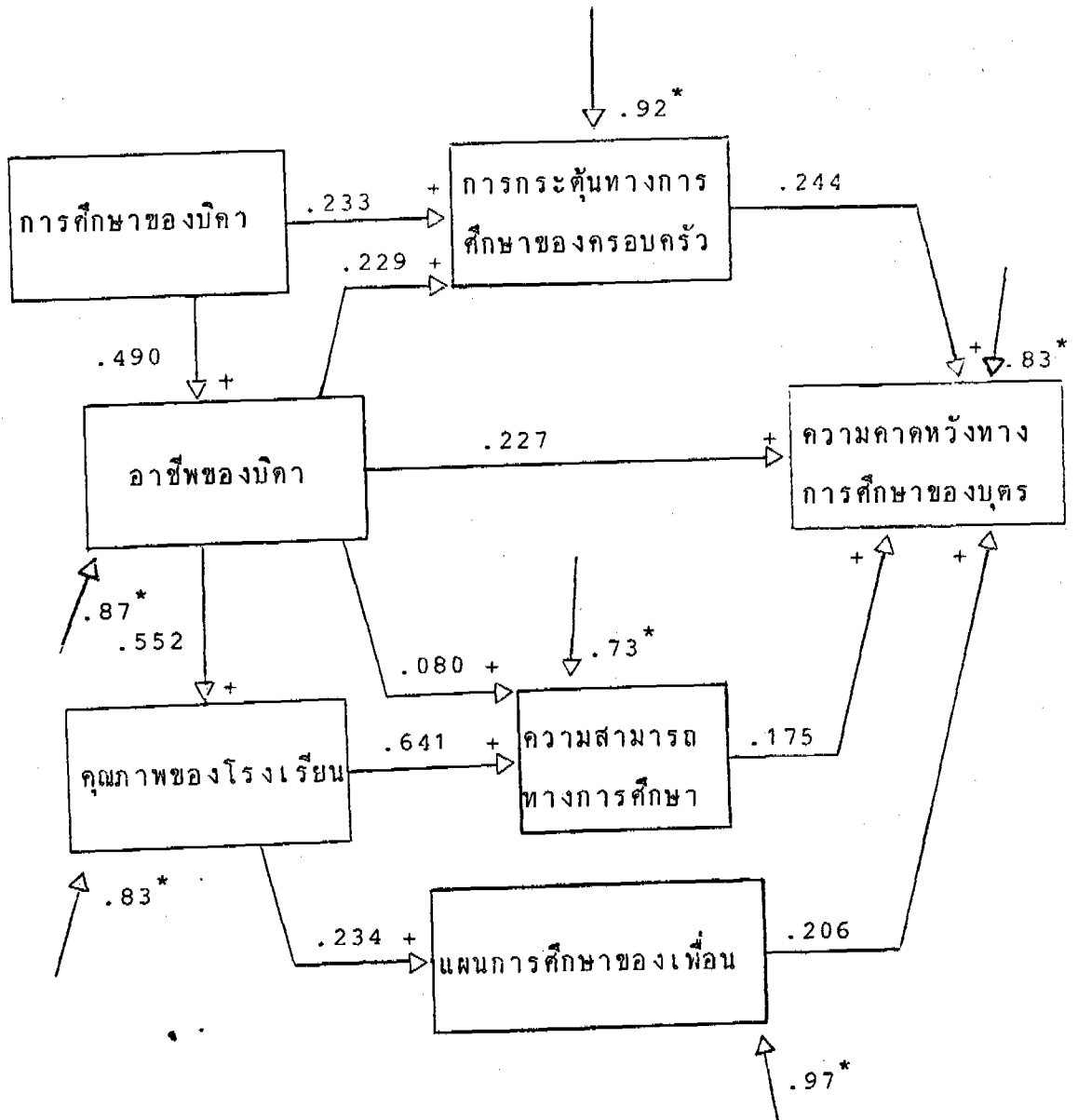
1. ขนาดของครอบครัว กับการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว  
ไม่มีนัยสำคัญกับความคาดหวังทางการศึกษา
2. การศึกษาของบิดามีผลกระทบต่ออาชีพของบิดา และ  
สามารถอธิบายความแปรผันของอาชีพของบิดาได้ร้อยละ 24.02
3. การศึกษาของบิดาและอาชีพของบิดามีผลกระทบต่อ  
การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว โดยตัวแปรทั้งสองอธิบายความแปรผัน  
ของการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวได้ร้อยละ 15.90
4. อาชีพของบิดามีผลกระทบต่อคุณภาพของโรงเรียน และ  
อธิบายความแปรผันของคุณภาพของโรงเรียนได้ร้อยละ 30.49

5. อาชีพของบิดาและคุณภาพของโรงเรียนมีผลกระทบต่อความสามารถทางการศึกษา และสามารถอธิบายความแปรผันของความสามารถทางการศึกษาได้ร้อยละ 47.41 โดยผลกระทบนี้ส่วนหนึ่งเป็นผลกระทบทางอ้อมของการศึกษาของบิดา ผ่านทางอาชีพของบิดา และคุณภาพของโรงเรียน

6. คุณภาพของโรงเรียนมีผลกระทบต่อแผนการศึกษาของเพื่อน และสามารถอธิบายความแปรผันของแผนการศึกษาของเพื่อนได้ร้อยละ 5.48

7. อาชีพของบิดา การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว ความสามารถทางการศึกษา และแผนการศึกษาของเพื่อน มีผลกระทบต่อความคาดหวังทางการศึกษา โดยเมื่อเปรียบเทียบผลกระทบเชิงสาเหตุและผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรทั้ง 4 ต่อความคาดหวังทางการศึกษา พบว่าอาชีพของบิดา สามารถอธิบายความแปรผันได้สูงสุด รองลงมาคือ การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว แผนการศึกษาของเพื่อน และความสามารถทางการศึกษา นอกจากนี้ ความคาดหวังทางการศึกษายังได้รับผลกระทบทางอ้อมจากการศึกษาของบิดา และคุณภาพของโรงเรียน ผ่านทางอาชีพของบิดา การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว ความสามารถทางการศึกษา และแผนการศึกษาของเพื่อน

กล่าวโดยสรุป ผลกระทบรวมทั้งหมดของตัวแปรในตัวแบบ สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลของความผกผันในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษาในตัวแบบที่ดัดแปลงแล้วได้ร้อยละ 31.0



$R^2 = .310$

\*residual ( $\sqrt{1-R^2}$ )

ภาพที่ 12 ตัวแบบที่อธิบายความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลของความ  
 ผักใฝ่ในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษา  
 (ตัวแบบที่ตัดแปลงแล้ว)

### การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความฝักใฝ่ในความสำเร็จในเชิงความคาดหวังทางการศึกษา : ศึกษากรณีนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานคร มีประเด็นที่น่าพิจารณาทั้งในเชิงทฤษฎี ระเบียบวิจัย รวมทั้งการนำผลไปปฏิบัติ กล่าวคือ

เมื่อพิจารณาในเชิงทฤษฎีนั้น มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่าตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่ได้สร้างขึ้นจากเหตุผลของแนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ รวมทั้งผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้น เมื่อได้นำมาทดสอบกับข้อมูลจริงที่เกิดขึ้นจากตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว จะมีลักษณะที่สอดคล้องกันหรือไม่เพียงใด โดยที่การศึกษาค้นคว้านี้ให้ความสำคัญในเรื่องความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน ในฐานะเป็นกลไกหลักที่จะนำไปสู่การบรรลุความสำเร็จทางการศึกษาของนักเรียน อันจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการบรรลุผลทางอาชีพ ซึ่งก็คือการบรรลุสถานภาพทางสังคมในอนาคตนั่นเอง ดังนั้น เมื่อพิจารณาปัจจัยที่เชื่อมโยงใกล้กับตัวแปรความคาดหวังทางการศึกษาแล้ว ผลการวิจัยที่ได้แสดงให้เห็นว่า อาชีพของบิดา การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว ความสามารถทางการศึกษา และแผนการศึกษาของเพื่อน เป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงใกล้กับความคาดหวังทางการศึกษามากกว่าปัจจัยอื่น ๆ ซึ่งก็เป็นไปตามเหตุผลจากแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่ได้นำมาเป็นแบบอย่างในการสร้างตัวแบบในบทที่ 3 กล่าวได้ว่า ตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับข้อมูลเป็นส่วนใหญ่ (ดูจากภาพที่ 12)

ในการเปรียบเทียบตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่สร้างขึ้นกับตัวแบบอื่น ๆ ที่ได้ศึกษาเรื่องเดียวกัน ได้พิจารณาถึงความสามารถของตัวแปรอิสระภายในตัวแบบ ในการอธิบายความผันแปรของความคาดหวังทางการศึกษา โดยผลงานที่นำมาเปรียบเทียบก็คือ ตัวแบบความคาดหวังทางการศึกษาของวัยรุ่นของ Rehberg และ Westby (1967 : 362-374) ซึ่งได้ใช้เทคนิค

การวิเคราะห์วิถีเช่นเดียวกัน ตัวแบบของเขาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ 4 ตัว คือ (1) การศึกษาของบิดา (education of father) (2) อาชีพของบิดา (occupation of father) (3) ขนาดของครอบครัว (family size) และ (4) การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว (parental encouragement) โดยมีความคาดหวังทางการศึกษา (educational expectation) เป็นตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวมีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลกับความคาดหวังทางการศึกษามากที่สุด และอาชีพของบิดามีผลกระทบในอันดับรองลงมา การศึกษาของบิดามีผลกระทบเป็นอันดับ 3 และขนาดของครอบครัวมีผลกระทบในอันดับสุดท้าย นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาของบิดามีผลกระทบทางตรงต่ออาชีพของบิดา ขณะเดียวกันการศึกษาของบิดาและอาชีพของบิดายังมีผลกระทบทางตรงต่อการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ผลการศึกษาตามตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่สร้างขึ้นเพื่อการศึกษาในครั้งนี้สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rehberg และ Westby (1967) เป็นส่วนใหญ่ ยกเว้นกรณีผลกระทบของการศึกษาของบิดาซึ่งตัวแบบของ Rehberg และ Westby (1967) ปรากฏว่าเป็นผลกระทบทางตรงและทางอ้อม แต่ตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่สร้างขึ้นในการศึกษานี้ ปรากฏเฉพาะผลกระทบทางอ้อม ทั้งนี้ อาจเนื่องจากความสัมพันธ์ของอาชีพของบิดา มีความใกล้ชิดมากกว่าการศึกษาของบิดา ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาก่อน จึงเป็นความสัมพันธ์ที่ห่างมากกว่า อย่างไรก็ตามในตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่ได้สร้างขึ้นมานี้ ได้นำตัวแปรเกี่ยวกับความสามารถทางการศึกษา และแผนการศึกษาของเพื่อน ซึ่งไม่ปรากฏในตัวแบบของ Rehberg และ Westby (1976 : 362-374) เข้ามารวมไว้ในตัวแบบ และตัวแปรทั้ง 2 ได้แสดงผลกระทบต่อความคาดหวังทางการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ

ทำให้ตัวแบบสามารถอธิบายความแปรผันของความคาดหวังทางการศึกษาได้เพิ่มขึ้นอีก<sup>1</sup> ร้อยละ 7.27 จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า อิทธิพลของครอบครัว คือ อาชีพของบิดา และการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวที่มีต่อความคาดหวังทางการศึกษานั้นมีมากกว่า อิทธิพลของ โรงเรียน คือ คุณภาพของโรงเรียน และแผนการศึกษาของเพื่อน

เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความแปรผันของตัวแปรในตัวแบบที่มีต่อตัวแปรความคาดหวังทางการศึกษา โดยมีค่า  $R^2 = .310$  และมีค่า residual ที่ตัวแปรในตัวแบบไม่สามารถอธิบายได้ เท่ากับ .83 ซึ่งเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับตัวแบบอื่น ๆ ที่ศึกษาในเรื่องเดียวกัน และได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์หิวัดมาทำการทดสอบ เช่น ตัวแบบเกี่ยวกับกระบวนการบรรลุทางการศึกษาและอาชีพ ของ Sewell, Haller and Ports (1969: 82-92) ที่ได้ทำการศึกษาก่อนหน้านี้ที่ประกอบด้วยตัวแปรตาม 8 ตัว คือ การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว การกระตุ้นทางการศึกษาของครู แผนการศึกษาของเพื่อน ความสามารถทางการศึกษา สถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมของครอบครัว ได้แก่ การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา และอาชีพของบิดา รวมทั้งความสามารถทางสมอง ว่ามีผลกระทบต่อแผนการศึกษา (ความคาดหวังทางการศึกษา) ของนักเรียน เมื่อทำการทดสอบพบว่า ตัวแบบมีค่า residual ที่ไม่สามารถอธิบายได้โดยตัวแปรในตัวแบบเท่ากับ .81

จากตัวแบบของ Alexander และ Eckland (1975:402-416) ได้ทำการศึกษากระบวนการบรรลุทางการศึกษาในโรงเรียนมัธยม พบว่า ตัวแปรที่มีนัยสำคัญต่อความคาดหวังทางการศึกษาทั้งหมด 8 ตัว ประกอบด้วย เพศ การศึกษาของบิดา การศึกษาของมารดา อาชีพของบิดา

---

<sup>1</sup> ค่าสัมประสิทธิ์บ่งบอก ( $R^2$ ) เมื่อมีอาชีพของบิดา และการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวอยู่ในตัวแบบ = .2373 หรือกล่าวได้ว่า ตัวแปรทั้ง 2 สามารถอธิบายความแปรผันของความคาดหวังทางการศึกษาได้ร้อยละ 23.73



ดัชนีการครอบครอง หลักสูตรการเรียนของนักเรียน แผนการศึกษาของเพื่อน และ การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัว นั้นมีค่า residual ที่ตัวแปร ทั้ง 8 ไม่สามารถอธิบายได้ เท่ากับ .74

นอกจากนั้นในการศึกษาถึงค่า residual (Miller and Stokes, 1975 : 193-201) ที่ตัวแปรในตัวแบบไม่สามารถอธิบายความแปรผันของ ตัวแปรตามได้ โดยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่ใช้เทคนิคการ วิเคราะห์วิถีมาทำการทดสอบ ที่ลึงตีพิมพ์ ในวารสารทางสังคมวิทยาจำนวน 6 ฉบับ รวมทั้งหมด 174 เรื่อง พบว่า ตัวแบบที่ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ 5-6 ตัว นั้นจะมีค่า residual โดยเฉลี่ย เท่ากับ .80 ส่วนตัวแบบที่มีตัวแปร ในตัวแบบ 7-8 ตัว จะมีค่า residual เฉลี่ยเท่ากับ .71

ดังนั้นถ้าพิจารณาจำนวนตัวแปรอิสระในตัวแบบ ตลอดจนค่า residual ของตัวแบบต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว รวมทั้งค่าเฉลี่ยของ residual ที่เคยมีผู้ที่ได้ทำการศึกษาไว้แล้วนั้น จะเห็นได้ว่าตัวแบบเชิงสาเหตุ และผลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ มีความสามารถในการอธิบายความแปรผันของ ตัวแปรตามในตัวแบบได้มากพอสมควร

กล่าวได้ว่า การพยายามสร้างตัวแบบที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ และผล ระหว่างตัวแปรที่ระบุไว้แล้ว กับความแฝงใฝ่ในความสำเร็จในเชิง ความคาดหวังทางการศึกษาในครั้งนี้ เมื่อได้นำตัวแบบไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง จากประชากรที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพมหานครแล้ว ก็ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการวิจัย ดังนั้น จึงมี ประโยชน์ในการอธิบาย หรือทำนายความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลายได้ ขณะเดียวกัน ตัวแบบเชิงสาเหตุและผลนี้สามารถนำไปศึกษากับนักเรียนในระดับ หรือเขตอื่น ๆ ได้ต่อไป

ประเด็นที่เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัยนั้น กล่าวได้ว่า ปรัชญาการทาง สังคมมีความซับซ้อนมากเกินกว่าที่จะสามารถใช้การวิเคราะห์ที่เรียกว่า bivariate correlation แบบธรรมดา

จากผลงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ตัวแบบเชิงสาเหตุและผล (causal model) และการวิเคราะห์วิถี เป็นแนวการศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคมที่ลึกซึ้งกว่า ไม่เพียงแต่การวิเคราะห์แบบนี้ให้ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและผลระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ในตัวแบบเท่านั้น แต่ยังสามารถบอกให้รู้ถึงผลกระทบที่แตกต่างกันของตัวแปรอิสระ ซึ่งทำให้เราสามารถเปรียบเทียบผลกระทบที่มีต่อตัวแปรตามของตัวแปรเหล่านั้นได้นอกจากนั้นยังสามารถอนุมานผลกระทบทางอ้อมของตัวแปรเหล่านั้นได้เช่นเดียวกัน ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ไม่อาจหาได้จาก bivariate correlation analysis ธรรมดา (พงษ์สวัสดิ์, 2526:16) นอกจากนั้น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2523 : 1) ยังได้กล่าวว่า การวิเคราะห์เส้นโยงเป็นเทคนิคที่ใช้ช่วยตีความหมายความสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ให้ความเข้าใจ ในผลที่ได้จากการวิเคราะห์ดีขึ้น มากกว่าการวิเคราะห์ถดถอยพหุ

นอกจากนั้น จากผลงานวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องที่ได้นำมากล่าวใน ตอนต้นของการวิจัยที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการบรรลุด้านภาพ ก็ได้ให้ความสำคัญกับการสร้างตัวแบบเชิงสาเหตุและผล แล้วทำการทดสอบโดยใช้การวิเคราะห์วิถี โดยผู้ศึกษาเชื่อว่าจะสามารถอธิบายหรือทำนายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ได้ ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้นำรูปแบบการวิจัยดังกล่าวมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้บ้าง โดยคาดว่า จะทำให้สามารถทำนายผลกระทบของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีต่อความคาดหวังทางการศึกษา ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อย่างน้อยก็อาจเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะได้มีการนำไปศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

ประเด็นสุดท้ายเกี่ยวกับการนำผลการวิจัยไปปฏิบัตินั้น จากการคาดหวังเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัยที่ได้กล่าวไว้ในตอนต้น มาแล้วว่า ถ้าเราสามารถทราบปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังทางการศึกษาว่า มีรูปแบบอย่างไรแล้ว ก็สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้วางแผน ในการพัฒนาความคาดหวังทางการศึกษา และความฝึกฝนในความสำเร็จของนักเรียน อันจะมีผลต่อการพัฒนาเยาวชนที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคตต่อไปได้

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากผลการวิจัยจะเห็นได้ว่า ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนก็คือ การกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวหรือบิดามารดา ดังนั้น บิดามารดา ควรให้ความสำคัญกับการกระตุ้นทางการศึกษากับนักเรียนเป็นอย่างมาก เท่าที่จะสามารถทำได้ เพราะถ้ายังเพิ่มความถี่ในการกระตุ้นทางการศึกษาของครอบครัวมากขึ้นเท่าใด ความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนก็จะเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ การเพิ่มคุณภาพของโรงเรียนให้สูงขึ้น จะส่งผลกระทบไปถึงความสามารถทางการศึกษาของนักเรียน และแผนการเรียนของเพื่อนซึ่งก็คือความคาดหวังทางการศึกษาของเพื่อน และจะส่งผลกระทบไปยังความคาดหวังทางการศึกษาของนักเรียนที่สูงสุดในขั้นสุดท้ายนั่นเอง ดังนั้นการเพิ่มคุณภาพของโรงเรียนต่าง ๆ จึงเป็นภาระของรัฐที่ต้องทำ ทั้งนี้เพื่อผลต่อเยาวชนในชาติที่จะมีความคาดหวังทางการศึกษาและความภาคภูมิใจในความสำเร็จในระดับสูง อันจะนำไปสู่การบรรลุสถานภาพทางการศึกษาและ ต่อเนื่อง ไปสู่การบรรลุสถานภาพทางอาชีพ ซึ่งก็คือการบรรลุสถานภาพทางสังคมในขั้นสุดท้ายนั่นเอง

#### ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับความคาดหวังทางการศึกษา ตลอดจนรูปแบบการวิจัย การสร้างตัวแบบเชิงสาเหตุ และผล ตลอดจนการทดสอบตัวแบบดังนี้

1. จากการที่เด็กให้ความสำคัญของมารดาว่ามีอิทธิพลต่อความคาดหวังทางการศึกษาเป็นอันดับ 2 รองจากบิดานั้น จะเห็นได้ว่าควรจะได้้นำปัจจัยเกี่ยวกับการศึกษาของมารดาเข้ามารวมในตัวแบบด้วย

2. จากการที่ตัวแบบอธิบายความแปรผันของความคาดหวังทางการศึกษาได้ ร้อยละ 31.00 นั้น แสดงว่าอาจต้องมีตัวแปรภายนอกอื่น ๆ อีก ที่มีผลกระทบบกับความคาดหวังทางการศึกษา เป็นต้นว่า การรับรู้ข่าวสารผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ตลอดจนการรับรู้สภาพทั่ว ๆ ไปในสังคมไทยปัจจุบัน

เช่น สภาพการว่างงานหลังจากเรียนจบแล้ว ซึ่งอาจมีผลให้ความคาดหวังทางการศึกษาแปรเปลี่ยนไปได้ โดยตัวแปรภายนอกเหล่านี้ อาจเพิ่มเข้าไปในตัวแบบ หรืออาจเทคนิคในการวิเคราะห์รูปแบบอื่น ๆ มาใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรก็เป็นได้

3. การที่การวิจัยครั้งนี้ให้ความสำคัญกับอิทธิพลจากการศึกษาของบิดาและอาชีพของบิดาเพียงฝ่ายเดียว ทำให้แบบสอบถามที่ใช้ได้ลดน้อยลงไป เนื่องจากปรากฏว่า มีนักเรียนที่บิดาเสียชีวิตแล้วเป็นจำนวนมากพอสมควร ดังนั้น สำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรจะต้องมีการปรับปรุงแบบสอบถามใหม่ หรืออาจนำอิทธิพลของหัวหน้าครอบครัวมาพิจารณา ทั้งนี้ เพื่อไม่ให้ข้อมูลในแบบสอบถามต้องเสียไป

4. ควรจะได้นำตัวแบบเชิงสาเหตุและผลที่ได้สร้างขึ้นนี้ นำไปทดสอบกับนักเรียนในกลุ่มอื่น ๆ เช่นนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนมัธยมที่ไม่ใช่ของรัฐ โรงเรียนอาชีวศึกษา ตลอดจนนักเรียนที่เรียนในระดับอื่น ๆ ที่แตกต่างออกไป รวมทั้งนักเรียนในโรงเรียนที่ไม่ได้อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครอีกด้วย ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ผลสรุปของการวิจัยที่สามารถเป็นตัวแทนของประชากรในขอบเขตที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น

5. การที่การวิเคราะห์วิธีมีข้อกำหนดซึ่งนักวิชาการบางท่านเห็นว่า ควรจะได้มีการทดสอบก่อนนำมาใช้ คือ ความสัมพันธ์ต้องเป็นเส้นตรงและเชิงบวก (linearity & additivity) และความแปรปรวนผิดพลาดต้องมีค่าคงที่ (homoscedasticity of error variance) นั้น สำหรับการวิจัยครั้งนี้ไม่ได้มีการทดสอบข้อกำหนดดังกล่าว ทั้งนี้เนื่องจาก ได้มีผู้ที่ทำการศึกษาและยืนยันว่าจะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการวิจัยเท่าใดนัก โดย Heise (1969:38-73) ได้เสนอว่า ประเด็นที่เกี่ยวกับข้อกำหนดเรื่อง ความสัมพันธ์ต้องเป็นเส้นตรงและไม่ใช้ความสัมพันธ์ย้อนกลับนั้น สามารถพิสูจน์ได้โดยไม่มีปัญหา และ Bohrnstedt and Carter (1971:118-146) ได้เสนอว่าปัญหาที่เกิดจาก heteroscedasticity และ nonnormality จะไม่เป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้ผลการวิจัยต้องผิดพลาดไป